

КВНЗ “Харківська академія неперервної освіти” Формування і реалізація стратегії розвитку академічної автономії опорного закладу загальної середньої освіти

Китиченко Т.С., старший викладач кафедри
соціально-гуманітарної освіти, канд.іст.наук

Ключові академічні цінності:

- академічна свобода;
- академічна автономія;
- соціальна відповідальність;
- академічна доброчесність.

Стаття 6 Закону України «Про освіту» визначає засади та принципи освітньої діяльності, де чільне місце відведено академічній автономії закладів освіти, академічній свободі, свободі у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми та академічній доброчесності.

Академічна свобода —
самостійність і незалежність
учасників освітнього процесу під
час провадження педагогічної,
науково-педагогічної, наукової
та/або інноваційної діяльності,
яку здійснюють на принципах
свободи слова, думки й
творчості, поширення знань та
інформації, вільного
оприлюднення й використання
результатів наукових досліджень
з урахуванням обмежень,
установлених законом.

Згідно зі *статтею 54 Закону України «Про освіту»*, педагоги мають право на:

- академічну свободу, включно зі свободою викладання, свободою від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі;
- педагогічну ініціативу;
- розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів (насамперед методик компетентнісного навчання);
- підвищення кваліфікації, перепідготовку;
- вільний вибір освітніх програм, форм навчання, закладів освіти, установ і організацій, інших суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підвищення кваліфікації та перепідготовку педагогічних працівників.

Академічна автономія закладу освіти — право суб'єкта освітньої діяльності на формування цінностей і компетентностей для успішної самореалізації учасників освітнього процесу; забезпечення унікальності закладу в наданні освітніх послуг, ухваленні рішень з питань, що регламентуються в порядку, визначеному законами.

Академічна автономія закладу освіти — нова академічна культура, сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися педагоги під час провадження педагогічної, навчальної, інноваційної діяльності, щоб забезпечити довіру до результатів навчання або наукових (творчих) досягнень з урахуванням академічної доброчесності.

https://issuu.com/pro.svit/docs/scprincipalpollpub_prosvit_mf_v2

Результати

У грудні минулого року Центр інноваційної освіти «Про.Світ» ініціював опитування серед директорів державних шкіл щодо управлінської та фінансової автономії і педагогічної свободи. В такий спосіб ми прагнули краще зрозуміти, як директори ставляться до управлінської та фінансової автономії і педагогічної свободи, як саме використовують або чому не використовують і які обмеження чи виклики бачать задля впровадження зазначених механізмів. Ми отримали 578 відповідей: серед респондентів **90 %** це директори із середнім стажем на посаді дев'ять років. **49 %** респондентів працюють у селі, **47 %** — у місті, решта у селищах міського типу, інше.

578 відповідей

90%

— це директори
із середнім стажем
на посаді **9 років**

Локація місць
праці директорів

село

49%

місто

47%

с/мт

4%

Основним каналом отримання відповідей та розповсюдження форми опитування стали соцмережі та мережа вчителів і директорів «Про.Світ». Тому результати опитування можуть бути обмежені саме таким форматом збору інформації.

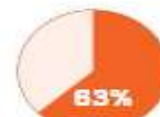
Ми не узагальнюємо результатів до усіх директорів у країні. Радше прагнемо зрозуміти певні погляди, які зараз присутні серед частини директорів. Нижче пропонуємо Вам ознайомитися із результатами, які ми отримали.

99 % респондентів вказують, що знають про управлінську, фінансову автономію та педагогічну свободу. **63 %** зазначають, що знають, що потрібно зробити для того, щоб впровадити фінансову автономію; **78 %** знають, що можна робити в рамках управлінської автономії; **92 %** погодився, що вчителі знають про педагогічну свободу.

Респонденти:

знають про
управлінську,
фінансову автономію
та педагогічну
свободу

знають
стратегію
впровадження
фінансової
автономії

обізнані
із управлінською
автономією

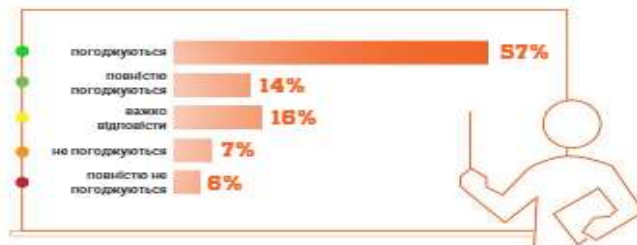

погоджуються,
що вчителі знають
про педагогічну
свободу

57 % визнають, що педагогічна свобода є важливою для покращення уроків; **14 %** повністю погоджуються; **16 %** зазначили, що їм важко відповісти; **7 %** та **6 %** вказали, що не погоджуються або повністю не погоджуються відповідно. При цьому **83 %** всіляко допомагають вчителям скористатися педагогічною свободою (повністю чи частково погодилися із твердженням), в той час як **12 %** не змогли визначитися, **5 %** не погодилися або повністю не погодилися. **81 %** згодні, що управлінська автономія посилює ефективність роботи школи; **15 %** не змогли визначитися.

Педагогічна свобода важлива для покращення уроків

Допомога вчителям скористатися педагогічною свободою

Серед механізмів управлінської автономії користуються наступними (респонденти могли обрати кілька опцій):

- 83 % звільнення/найм працівників незалежно від управлінь освіти чи інших органів
- 54 % можливість незалежно та під конкретні потреби розпоряджатися фінансами школи
- 25 % можливість змінювати графік дня, тривалість уроків, інше
- 4 % зазначили, що це розуміють, що це дає школі

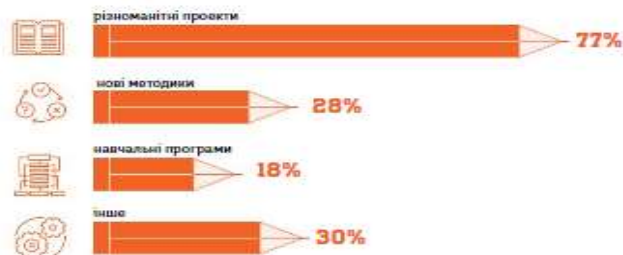
Директори використовують такі механізми управлінської автономії:

77 % респондентів зазначили, що вчителі створюють різноманітні проекти в рамках педагогічної свободи; 28 % вказали, що вчителі використовують нові методики; 18 % кажуть, що вчителі розробляють навчальні програми; 30 % обрали відповідь «інше».

Респонденти зазначили, що в рамках педагогічної свободи їхні вчителі створюють:

Чому вчителі, на думку директорів, не користуються педагогічною свободою (респонденти могли обрати кілька опцій):

- **58 %** вчителі схильні використовувати типові програми, інструменти, методи
- **50 %** лише кілька вчителів школи готові до педагогічної свободи
- **40 %** вчителі не володіють потрібними навичками для педагогічної свободи
- **34 %** вчителі не мають часу створювати власні програми, інструменти
- **32 %** немає стимулів від МОН пропонувати нові підходи
- **23 %** вчителі не мають стимулів від колег, батьків та директора пропонувати нове
- **21 %** процедура акредитації бюрократична
- **17 %** процедура акредитації не зрозуміла
- **17 %** у нашій школі більшість вчителів користуються пед.свободою

Чому вчителі, на думку директорів, не користуються педагогічною свободою:

вчителі схильні використовувати типові програми, інструменти, методи

58%

лише кілька вчителів школи готові до педагогічної свободи

50%

вчителі не володіють потрібними навичками для педагогічної свободи

40%

вчителі не мають часу створювати власні програми, інструменти

34%

має стимулів від МОН пропонувати нові підходи

32%

не мають стимулів від колег, батьків та директора пропонувати нове

23%

процедура акредитації бюрократична

21%

процедура акредитації не зрозуміла

17%

у нашій школі більшість вчителів користуються пед.свободою

17%

Принципи академічної автономії

- **Демократичне управління.** Підхід, за якого керівництво школи радиться з підлеглими про ухвалення управлінських рішень, делегує повноваження і довіряє їх виконання, заохочує ініціативу, спонукає працівників до розвитку, надає підтримку та зворотний зв'язок.
- **Якісна освіта.** Цей принцип передбачає створення мотивувального освітнього середовища, використання освітніх технологій у сприятливій для творчої роботи атмосфері.

Школи мають змогу самостійно визначати:

- режим своєї роботи та структуру навчального року (за чвертями, півріччями, семестрами);
- тривалість навчального тижня, дня, занять, відпочинку між ними,
- інші форми організації освітнього процесу в межах часу, передбаченого освітньою програмою;
- інші (крім уроку) форми організації освітнього процесу.

Складники академічної автономії

Умови, за яких можна впровадити академічну автономію

Лідерство керівника/-ці

Сформованість
мотивації колективу

Інституційна
спроможність закладу

Активність стейкхолдерів
освітнього процесу

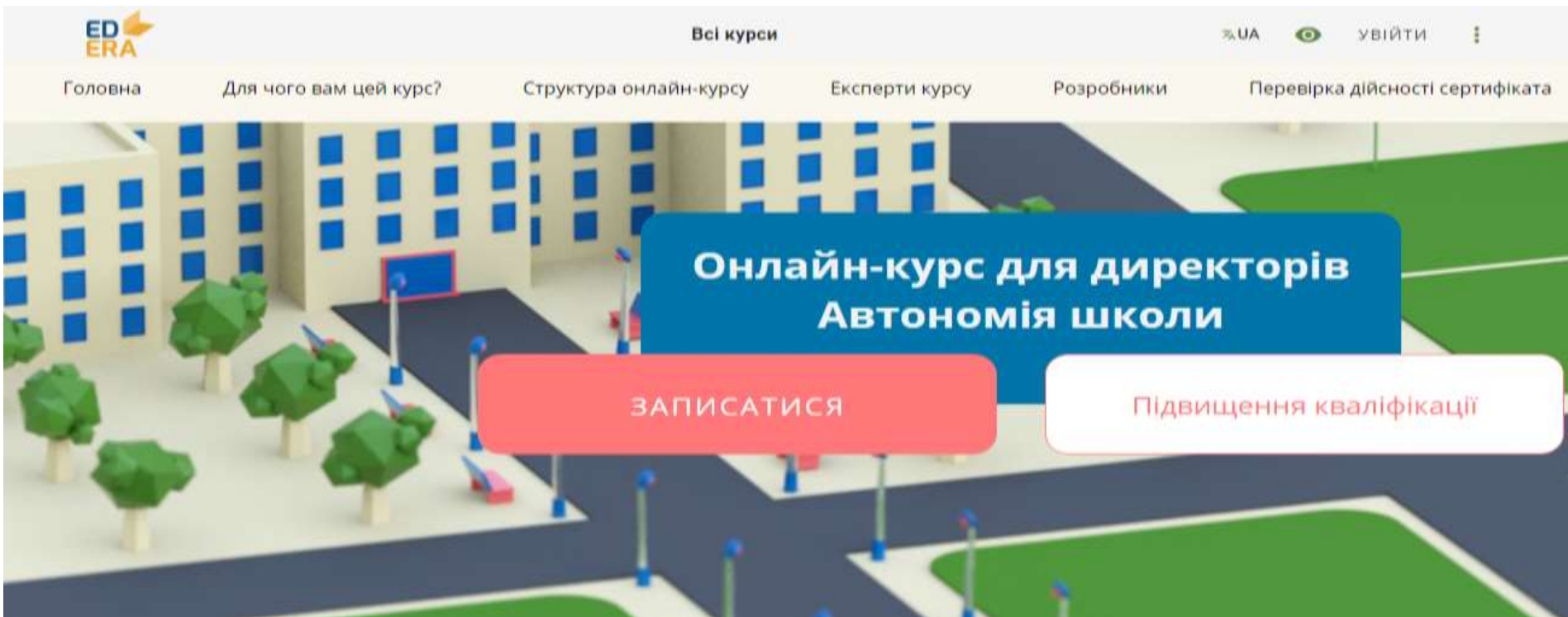
Прозорість і демократичність процесу

Переваги академічної автономії

1. Свобода дає **можливість** реалізувати моделі авторських програм і шкіл, врахувати територіальні й географічні особливості закладу, орієнтацію на професійний вибір та становлення учнів.
2. Академічна автономія визначає **особливість і унікальність** закладу освіти в наданні освітніх послуг.
3. Сьогодення вимагає від школи та її педагогів **креативності, багатогранності й неординарності** в щоденній діяльності.

<https://study.ed-era.com/uk/courses/course/454>

Структура онлайн-курсу

Модуль 1

Стратегія закладу

Модуль 3

Організаційна автономія

Модуль 5

Фінансова автономія

Модуль 2

Академічна автономія

Модуль 4

Кадрова автономія

Фінальний тест

[Приєднуйся у Viber до Управління
Харківщини](https://invite.viber.com/?g2=AQAziXFxqeKqEo5LPI6Hcp28VH3NcHpWleEqTIYJfxfoyxNoуBhtJHV4BnK66E%2F%2B)
[https://invite.viber.com/?g2=AQAziXFxqeKq
Eo5LPI6Hcp28VH3NcHpWleEqTIYJfxfoyxNo
уBhtJHV4BnK66E%2F%2B](https://invite.viber.com/?g2=AQAziXFxqeKqEo5LPI6Hcp28VH3NcHpWleEqTIYJfxfoyxNoуBhtJHV4BnK66E%2F%2B)

<https://jamboard.google.com/d/1B6MGJJJ-is-LeSR18hOLZaeoOHES2p7X1l-qO77c7bA/edit?usp=sharing>

<https://forms.gle/jzLKYN8n2gYe2QeZ7>

Китиченко Тетяна,
старший викладач кафедри соціально-гуманітарної
освіти, к. іст. н.

Контакти: електронна пошта
tetyanakytychenko@gmail.com

моб. тел./viber **0668192144**

